

Charakter prawny regulacji dotyczących zabezpieczeń technicznych utworów

Andrzej Matlak

Oficyna

a Wolters Kluwer business

W serii ukazały się również:

Janusz Barta, Ryszard Markiewicz
Telewizja interaktywna a prawo autorskie

Andrzej Matlak
Prawo autorskie w społeczeństwie informacyjnym

Marek Świerczyński
Delikty internetowe w prawie prywatnym międzynarodowym

Magdalena Krekora
Rynek leków a własność intelektualna

Arkadiusz Michalak
**Ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa
Zagadnienia cywilnoprawne**

Janusz Barta, Ryszard Markiewicz
**Oprogramowanie *open source* w świetle prawa
Między własnością a wolnością**

Wojciech Kowalski
Nabycie własności dzieła sztuki od nieuprawnionego

Rafał Marcin Sarbiński
Utwór fotograficzny i jego twórca w prawie autorskim

Agnieszka Kubiak-Cyruł
Dobra osobiste osób prawnych

Charakter prawny regulacji dotyczących zabezpieczeń technicznych utworów

Andrzej Matlak

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Książka jest efektem projektu badawczego dofinansowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki (nr 1 H02A 041 29, umowa nr 0224/H02/2005/29) realizowanego w latach 2005-2007.

Redakcja:

Izabela Ratusińska

Redakcja serii:

Janusz Barta

Ryszard Markiewicz

Tłumaczenie tekstu angielskiego:

Natalia Kałuża

Korekta tekstu angielskiego:

Gabriela Steliga

Wydawca:

Marcin Skrabka

Skład, łamanie:

Anna Atanaziewicz, Faktoria Wyrazu Sp. z o.o.

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-526-2

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. (022) 535 80 00

31-156 Kraków, ul. Zaczysze 7

tel. (012) 630 46 00

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Wrocławska Drukarnia Naukowa PAN im. Stanisława Kulczyńskiego, tel. (071) 343 90 18

Spis treści

Wykaz ważniejszych skrótów.....	11
---------------------------------	----

Rozdział I

Wprowadzenie	13
1. Szczególny charakter zabezpieczeń technicznych w ujęciu historycznym	13
2. Specyfika zabezpieczeń technicznych w społeczeństwie informacyjnym	14
3. Różne systemy i technologie wykorzystywane do zabezpieczania dzieł	15
4. Konsekwencje stosowania zabezpieczeń technicznych	19
5. Relacja między zabezpieczeniami technicznymi a systemami <i>Digital Rights Management</i>	21

Rozdział II

Ochrona zabezpieczeń technicznych w świetle regulacji wynikających z konwencji międzynarodowych z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych	24
1. Uzasadnienie wprowadzenia ochrony przed usuwaniem zabezpieczeń technicznych	24
1.1. Argumentacja podnoszona na forum międzynarodowym	24
1.1.1. Swoisty charakter wykorzystywania chronionych dóbr w społeczeństwie informacyjnym	25
1.1.2. Wątpliwości co do zakresu ochrony	26
2. Przedmiot ochrony	28
2.1. Uwagi wstępne.....	28
2.2. Zabezpieczane dobra intelektualne	29
2.3. Na czym polega „właściwa” ochrona?.....	29

2.4. Ochrona „skutecznych” środków zabezpieczających.....	31
2.5. Podmioty uprawnione stosujące zabezpieczenia	32
2.6. Ochrona zabezpieczeń a dozwolony użytek.....	33
3. Charakter prawny wprowadzonej regulacji	37

Rozdział III

Regulacja dotycząca zabezpieczeń technicznych wynikająca z dyrektyw z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych obowiązujących w Unii Europejskiej

1. Ogólne założenia ochrony zabezpieczeń technicznych.....	39
1.1. Zakres ochrony zabezpieczeń technicznych wynikający z dyrektyw UE.....	39
1.1.1. Ochrona zabezpieczeń technicznych stosowanych w odniesieniu do programów komputerowych	40
1.1.2. Ochrona zabezpieczeń technicznych stosowanych w odniesieniu do innych kategorii utworów oraz przedmiotów praw pokrewnych.....	41
1.1.3. Ochrona zabezpieczeń technicznych w ramach usług warunkowego dostępu	43
2. Przedmiot ochrony	44
2.1. Dyskusje dotyczące zakresu regulacji.....	44
2.2. Środki technologiczne podlegające ochronie	47
2.3. Jakie zabezpieczenia techniczne można uznać za „skuteczne”?.....	47
2.4. Ochrona przed produkcją i wprowadzaniem do obrotu „niedozwolonych środków”	51
2.5. Problem tak zwanej dziury analogowej.....	55
2.6. Relacje między pojęciami „środki technologiczne” i „skuteczne środki technologiczne”	56
2.7. Zabezpieczone dobra intelektualne.....	57
2.8. Podmioty stosujące zabezpieczenia techniczne	59
3. Próba wyważenia interesów między podmiotami uprawnionymi a użytkownikami.....	62
3.1. Uwagi ogólne	62
3.2. Dobrowolne działania podmiotów uprawnionych.....	63
3.3. Działania podejmowane przez państwa członkowskie.....	63
3.4. Szczególny status udostępniania chronionych dóbr w ramach usług interaktywnych dostępnych <i>on-line</i>	67
3.5. Podsumowanie	70

Rozdział IV**Ochrona zabezpieczeń technicznych na gruncie zagranicznych**

ustawodawstw	76
1. Regulacje dotyczące zabezpieczeń technicznych w wybranych państwach europejskich.....	76
1.1. Dania	77
1.2. Grecja	78
1.3. Niemcy.....	80
1.4. Norwegia	86
1.5. Wielka Brytania	88
1.6. Finlandia	91
1.7. Hiszpania.....	92
1.8. Francja.....	94
1.9. Podsumowanie	98
2. Ochrona zabezpieczeń technicznych w USA, Japonii i Australii	99
2.1. Ochrona zabezpieczeń technicznych w świetle regulacji obowiązującej w USA.....	99
2.1.1. Prace legislacyjne zmierzające do wprowadzenia ochrony zabezpieczeń	99
2.1.2. Zakres ochrony.....	105
2.1.3. Środki techniczne podlegające ochronie	106
2.1.4. Usuwanie chronionych środków zabezpieczających	110
2.1.5. Odpowiedzialność cywilnoprawna i karna	115
2.1.6. Projektowane zmiany legislacyjne.....	115
2.1.7. Uwagi końcowe.....	117
2.2. Ochrona zabezpieczeń technicznych w świetle regulacji obowiązującej w Japonii	118
2.3. Ochrona zabezpieczeń technicznych w świetle regulacji obowiązującej w Australii.....	119

Rozdział V**Ochrona zabezpieczeń technicznych na gruncie polskiego**

ustawodawstwa	123
1. Kształtowanie się regulacji dotyczącej zabezpieczeń technicznych	123
1.1. Zabezpieczenia techniczne stosowane w odniesieniu do programów komputerowych	123

1.2. Zabezpieczenia techniczne stosowane w odniesieniu do innych utworów i przedmiotów praw pokrewnych.....	126
1.2.1. Zakres ochrony	127
1.2.2. Odpowiedzialność karna	128
1.2.3. Niezgodność polskiej regulacji ze standardami wspólnotowymi.....	129
1.2.3.1. Definicje zabezpieczeń technicznych podlegających ochronie	130
1.2.3.2. Czy tylko „skuteczne” zabezpieczenia podlegają ochronie?.....	132
1.2.3.3. Ochrona zabezpieczeń technicznych a dozwolony użytek	134
1.2.3.4. Przesłanki odpowiedzialności.....	136
1.2.3.5. Ocena polskiej regulacji	137
2. Projektowane zmiany regulacji dotyczącej zabezpieczeń technicznych	138
2.1. Projekt nowelizacji z początku 2004 r.	139
2.2. Projekt nowelizacji z dnia 30 grudnia 2005 r.	139
2.3. Projekt nowelizacji z dnia 25 kwietnia 2006 r.	142
2.4. Projekt nowelizacji z dnia 24 maja 2006 r.	149
3. Charakter prawny regulacji dotyczącej zabezpieczeń technicznych na gruncie polskiego ustawodawstwa.....	154
3.1. Różne stanowiska doktryny prawa autorskiego	154
3.2. Koncepcja objęcia monopolem autorskim regulacji dotyczącej ochrony zabezpieczeń technicznych.....	157
3.2.1. Przyporządkowanie do znanych uprawnień autorskoprawnych czy odrębne „prawo dostępu”	157
3.2.2. Niejednolity charakter regulacji	159
3.2.3. Przenoszalność i stosunki umowne	160
3.2.4. Wyczerpanie prawa	164
3.2.5. Czy na gruncie polskiej regulacji istnieje „prawo dostępu”	165
3.2.6. Charakter prawny regulacji.....	166
3.3. Koncepcja ochrony „faktycznego władztwa” nad sposobami dostępu do dóbr intelektualnych oraz ich określonej eksploatacji (zapewnionego przez zabezpieczenia techniczne).....	168

Rozdział VI

Ochrona zabezpieczeń technicznych w ramach systemów

warunkowego dostępu	172
1. Warunkowy dostęp w świetle regulacji obowiązującej w Unii Europejskiej	172
1.1. Podstawowe założenia ochrony	172
1.2. Relacje między dyrektywą o prawie autorskim w społeczeństwie informacyjnym a dyrektywą o warunkowym dostępie	173
1.3. Przedmiot ochrony	174
1.4. Zakaz produkcji i obrotu nielegalnymi urządzeniami.....	177
2. Warunkowy dostęp z punktu widzenia polskiego ustawodawstwa.....	179
2.1. Podstawowe założenia ochrony	179
2.2. Przedmiot ochrony	179
2.3. Odpowiedzialność cywilnoprawna i karna.....	181

Rozdział VII

Założenia konstrukcyjne regulacji dotyczących zabezpieczeń

technicznych utworów i przedmiotów praw pokrewnych	184
1. Uwagi wstępne.....	184
1.1. Zabezpieczenia techniczne a treść praw autorskich	185
1.1.1. Prawo dostępu.....	185
1.1.2. Zabezpieczenia techniczne a utwór	186
1.1.3. Podstawowe problemy wynikające z kwalifikacji zabezpieczeń technicznych w ramach uprawnień wynikających z prawa autorskiego.....	188
2. Koncepcja objęcia monopolem autorskim regulacji dotyczącej ochrony zabezpieczeń technicznych	190
2.1. Przyporządkowanie do znanych uprawnień autorskoprawnych.....	190
2.2. Zabezpieczenia techniczne a istota prawa podmiotowego	192
2.3. Dozwolony użytek a koncepcja objęcia zabezpieczeń technicznych monopolem autorskim	197
2.4. Argumenty wywodzone z regulacji międzynarodowych i wspólnotowych.....	201
2.4.1. Przesłanki odpowiedzialności, treść prawa.....	201
2.4.2. Wątpliwości co do uprawionego	204
2.4.3. Przenoszalność	205
2.4.4. Wyczerpanie prawa	205
2.5. Czy istnieje tak zwane prawo dostępu	210

3. Koncepcja ochrony posiadania dóbr intelektualnych.....	213
4. Koncepcja ochrony „faktycznego władztwa” nad sposobami dostępu do dóbr intelektualnych oraz ich określonej eksploatacji (zapewnionego przez zabezpieczenia techniczne)	215
Literatura	223
Summary	231

Wykaz ważniejszych skrótów

- CSS — Content Scramble System
CR — Computer und Recht
DMCA — Digital Millennium Copyright Act
DRM — Digital Rights Management
Dz. U. — Dziennik Ustaw
EIPR — European Intellectual Property Review
Ent.L.R. — Entertainment Law Review
ETS — Europejski Trybunał Sprawiedliwości
GRUR Int. — Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil
IIC — International Review of Industrial Property and Copyright Law
I.P.Q. — Intellectual Property Quarterly
KPP — Kwartalnik Prawa Prywatnego
K&R — Kommunikation & Recht
O.J. — Official Journal
PiP — Państwo i Prawo
PPH — Przegląd Prawa Handlowego
pr. aut. — ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych
(tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
RIDA — Revue Internationale du Droit d'Auteur
TRIPS — Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
— Porozumienie w sprawie handlowych aspektów własności intelektualnej;
załącznik do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Hand-
lu (WTO)
WIPO — World Intellectual Property Organization
ZNUJ PIPWI — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Instytu-
tu Prawa Własności Intelektualnej
ZNUJ PWiOWI — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wy-
nalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej

Rozdział I

Wprowadzenie

1. Szczególny charakter zabezpieczeń technicznych w ujęciu historycznym

Różne próby technicznego zabezpieczania dzieł przed ich wykorzystaniem podejmowane były już wiele wieków temu. Zmieniały się one w zależności od rodzaju chronionego dobra i zakresu jego faktycznej dostępności. Nie wynikały one oczywiście z istniejących wówczas regulacji prawnych, lecz faktycznych działań podejmowanych w odniesieniu do nośników, na których zostały one zapisane. W literaturze wskazuje się przykładowo, że w średniowieczu, przed wynalezieniem druku, kiedy jedynym sposobem kopiowania książek było ich ręczne przepisywanie, ograniczenie dostępu do dzieła powodowało jednocześnie zminimalizowanie możliwości wykonywania jego kopii. Stosowanymi wówczas swoistymi „zabezpieczeniami technicznymi” były łańcuchy¹, którymi książki przymocowywano do ścian, utrudniając nie tylko ich kradzież, lecz także ręczne przepisywanie przez szerszy krąg osób². Tego typu zabezpieczenia straciły sens w momencie wynalezienia druku (ruchomych czcionek i prasy drukarskiej), gdyż zwielokrotnianie książek stało się zjawiskiem masowym, bezpośrednio niezwiązanym z konkretnym egzemplarzem dzieła. Drukarz mógł bowiem faktycznie kopiować książki, mając dostęp do dowolnego nośnika, na którym została ona utrwalona (na przykład rękopis autora lub egzemplarz wcześniej wydrukowany przez innego drukarza).

¹ Haki i łańcuchy stosowane do mocowania książek do ścian można jeszcze obecnie zobaczyć w niektórych klasztorach w Hiszpanii.

² Por. J.C. Ginsburg, *“Une Chose Publique” the author’s domain and the public domain in early British, French and US Copyright Law*, Cambridge Law Journal, November 2006, nr 65(3), s. 638–639.

Dalszy postęp techniczny (między innymi pojawienie się kserokoperek, aparatów fotograficznych, magnetofonów, magnetowidów) stopniowo zwiększał możliwość eksploatacji utworów. Chociaż z wprowadzeniem każdej nowej technologii umożliwiającej wykorzystywanie chronionych dóbr intelektualnych wiązały się próby ograniczania do nich dostępu przez podmioty uprawnione³, to jednak dopiero rozwój technologii cyfrowej stworzył dodatkowe, bardzo szerokie możliwości zabezpieczania chronionych dóbr przed korzystaniem z nich przez osoby nieuprawnione. Obecnie stosuje się na świecie wiele systemów i urządzeń, które mają służyć temu właśnie celowi. Generalnie można podzielić je na dwie podstawowe grupy. Do pierwszej należą takie środki techniczne, które ograniczają dostęp do zawartości (treści) chronionego dobra, na przykład poprzez zastosowanie różnorodnych systemów kodowania, do drugiej zaś środki kontrolujące eksploatację utworów i przedmiotów praw pokrewnych⁴.

2. Specyfika zabezpieczeń technicznych w społeczeństwie informacyjnym

Pojawienie się w praktyce możliwości cyfrowego wykorzystywania utworów i przedmiotów praw pokrewnych (między innymi artystycznych wykonań, fonogramów i wideogramów, programów radiowych i telewizyjnych, tak zwanych nietwórczych baz danych), a w szczególności ich eksploatacji w ramach ogólnodostępnych sieci komputerowych i tak zwanych platform cyfrowych⁵, spowodowały szersze zainteresowanie podmiotów

³ Por. J.C. Ginsburg, *Essay: From having copies to experiencing works: the development of an access right in U.S. Copyright Law*, Journal of the Copyright Society of the USA 2003, vol. 50, s. 113 i n.; por. też A. Matlak, *Prawne aspekty dekodowania programów telewizji satelitarnej*, ZNUJ PWiOWI 1993, z. 61, s. 95 i n.

⁴ Por. D.S. Marks, B.H. Turnbull, *Technical protection measures: The intersection of technology law and commercial licences*, EIPR 2000, nr 5, s. 201 i n.

⁵ Mówiąc o platformach cyfrowych (lub inaczej „multipleksach”), mam na myśli kompleksową infrastrukturę techniczną wykorzystującą ciąg cyfr binarnych — zer i jedynek (bitów) — do produkcji, rejestracji oraz przesyłania i emisji różnego rodzaju obrazów, dźwięków, informacji oraz innych danych, której cechą jest współistnienie obok siebie różnorodnych zdigitalizowanych przekazów oraz dodatkowych usług kierowanych do odbiorców indywidualnych lub zbiorowych. Chodzi tu więc między innymi o wykorzystywanie cyfrowych urządzeń nadawczych i odbiorczych do równoczesnego rozpowszechniania wielu programów telewizyjnych i innych przekazów oraz świadczenia różnorodnych usług dodatkowych (często interaktywnych) — szerzej na ten temat A. Matlak, *Platformy cyfrowe (w:) Prawo mediów*, pod red. J. Barty, R. Markiewicza, A. Matlak, Warszawa 2005, s. 201–202.

autorskouprawnionych⁶ stosowaniem różnego rodzaju środków technicznych, które służą do ograniczenia zakresu eksploatacji dóbr intelektualnych (na przykład poprzez uniemożliwienie samego zapoznania się z utworem lub jego skopiowania).

W literaturze prawniczej podkreśla się, że w dobie digitalizacji każdy akt percepcji lub materializacji kopii cyfrowej dzieła wymaga wcześniejszego dostępu. Jeśli więc podmiot uprawniony będzie mógł kontrolować taki dostęp, po jego stronie będzie leżeć decyzja nie tylko co do możliwości zapoznawania się użytkownika z utworem, lecz także wykonania jakichkolwiek dalszych kopii. Z drugiej strony technologia ta może doprowadzić do wzrostu dostępności chronionych dzieł w formie zdematerializowanej, a jednocześnie ograniczyć zainteresowanie użytkowników zamianą ich z powrotem na kopie materialne. Technika cyfrowa, a w szczególności Internet, umożliwia bowiem zapoznawanie się z dowolnymi utworami w jakimkolwiek miejscu na świecie i o wybranej porze. W rezultacie może doprowadzić to do ograniczenia zainteresowania tak zwanymi twardymi kopiami (*hard copies*) na cyfrowych nośnikach takich jak (CD lub DVD). Szersze stosowanie różnego rodzaju interaktywnych usług *on-line* (wykorzystujących środki zabezpieczające) może nawet wymusić taką sytuację, że mając dostęp do określonego dzieła w dowolnym miejscu i czasie, nie będziemy mieć jednocześnie swojej własnej kopii⁷.

3. Różne systemy i technologie wykorzystywane do zabezpieczania dzieł

W doktrynie wskazuje się, że zabezpieczenia kontrolujące dostęp do dzieł mogą wykorzystywać różne technologie. W środowisku internetowym często stosowane są szczególne procedury identyfikacyjne. Wiele środków chroniących dostęp bazuje na systemach szyfrowania, polegającego na cyfrowym „mieszaniu” (*scrambling*) treści w celu zabezpieczenia ich przed użytkowaniem bez uprzedniego rozkodowania za pomocą właściwego klucza. Niezbędne do rozszyfrowania określonej zawartości klucze dostarcza-

⁶ Pojęciem „podmiotu autorskouprawnionego” lub „podmiotu uprawnionego” będę zbiorczo określał w niniejszej pracy osoby dysponujące prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi do dóbr intelektualnych oraz licencjodawców posiadających prawo do ich wykorzystywania, chyba że co innego będzie wynikało z kontekstu konkretnej wypowiedzi.

⁷ Por. J.C. Ginsburg, *Essay: From having copies...*, s. 115 i n.

ne są wyłącznie pewnej grupie użytkowników, uiszczających z reguły w zamian za to stosowne wynagrodzenie. Wskazane systemy szyfrowania stosuje się między innymi w odniesieniu do płatnych programów telewizyjnych lub usług opartych na tak zwanym warunkowym dostępie (na przykład system *Smartcard* opracowany w celu dekodowania zaszyfrowanych programów telewizyjnych, system *CDKeys Control* umożliwiający nabywcom płyt kompaktowych pozyskiwanie bezpłatnych nagrań za pośrednictwem Internetu przy użyciu specjalnego klucza identyfikacyjnego)⁸.

Jeśli chodzi o zabezpieczenia techniczne kontrolujące eksploatację chronionych dóbr intelektualnych, należy mieć na uwadze, że nie odnoszą się one wyłącznie do ograniczania możliwości kopiowania. W praktyce można bowiem znaleźć środki ochronne wyłączające nie tylko reprodukcję na przykład utworów multimedialnych (utworzonych na (CD-ROM-ie), lecz także ich eksploatację w sieci komputerowej. Spotkać można także takie zabezpieczenia utworów muzycznych i audiowizualnych, które uniemożliwiają ich strumieniowe przesyłanie (*streaming*)⁹ za pośrednictwem Internetu.

Dokonując wskazanego wyżej podziału technicznych środków ochronnych, nie można zapominać jednak o tym, że istnieje wiele zabezpieczeń kontrolujących nie tylko sam dostęp do, ale także konkretną eksploatację dóbr intelektualnych. Przykładowo można wskazać na system kodowania CSS (Content Scramble System), który ma zastosowanie w odniesieniu do płyt DVD. System ten wymaga zastosowania odpowiednio skonfigurowanego sprzętu (odtwarzacza DVD lub komputera) w celu rozkodowania, odtworzenia a następnie ewentualnego skopiowania filmu utworzonego na płycie¹⁰. Takie środki techniczne kontrolujące zarówno dostęp do utworów, jak i ich wykorzystywanie są trudne do jednoznacznej oceny z punktu widzenia tych systemów prawnych, które przewidują odmienny status zabezpieczeń technicznych przed dostępem do dzieł oraz tych, które odnoszą się wyłącznie do ich kopiowania. Wskazać tu można choćby ustawodawstwo amerykańskie, które zostało omówione w rozdziale 4.2.1. niniejszej pracy.

⁸ Por. J. de Werra, *The legal system of technological protection measures under the WIPO Treaties, the Digital Millennium Copyright Act, the European Union directives and other national laws (Japan, Australia)*, RIDA 189, Juillet 2001, s. 78–80.

⁹ Chodzi tu o taką formę streamingu, w ramach której nie jest możliwe skopiowanie utworu na twardy dysk komputera użytkownika, lecz wyłącznie wysłuchanie lub obejrzenie dzieła (zapoznanie się z nim).

¹⁰ Por. J. de Werra, *The legal system...*, s. 84–86.

Dzięki zabezpieczeniom technicznym można z jednej strony ograniczyć liczbę potencjalnych naruszeń praw autorskich, z drugiej zaś mocniej powiązać każdy akt eksploatacji chronionego dobra z płatnością wynagrodzenia na rzecz podmiotu uprawnionego. Przy zastosowaniu technologii cyfrowej stosunkowo łatwo jest bowiem ograniczyć krąg podmiotów mogących zapoznać się z utworem oraz techniczne możliwości jego dalszego wykorzystywania. Stąd też zabezpieczenia techniczne stanowią dodatkowy, obok regulacji ustawowej i umownej, coraz częściej wykorzystywany w praktyce sposób ograniczenia zakresu eksploatacji dóbr intelektualnych. Łatwo jednak zauważyć, że podmiot uprawniony, stosując tego typu zabezpieczenia, może za ich pomocą inaczej określić sferę dopuszczalnego wykorzystywania utworów i przedmiotów praw pokrewnych niż wynika to z przepisów ustawy lub postanowień umownych (na przykład uniemożliwić eksploatację chronionego dobra w ramach dozwolonego użytku). Takie działanie może negatywnie wpływać nie tylko na dostęp do informacji, rozwój nauki i kultury, lecz także oddziaływać niekorzystnie na konkurencję¹¹. Wskazane wyżej niebezpieczeństwo byłoby mniejsze, gdyby osoba mająca zamiar skorzystania z zabezpieczonego dzieła w sposób zgodny z prawem mogła usunąć lub obejść środki techniczne, które uniemożliwiają jej planowaną eksploatację. Dlatego też na forum międzynarodowym już od kilkunastu lat toczy się ożywiona dyskusja, czy i w jakich okolicznościach usunięcie zabezpieczeń technicznych powinno być dopuszczalne¹².

W doktrynie próbuje się dokonywać także bardziej szczegółowych klasyfikacji i podziałów zabezpieczeń technicznych, z uwzględnieniem celów, do których zostały one stworzone oraz rodzajów użytych rozwiązań technologicznych. Przykładowo, w ramach środków technicznych służących kontroli dostępu do chronionych dóbr intelektualnych wyróżnia się:

- narzędzia, które umożliwiają dostęp do materiałów udostępnianych *on line* (np. poprzez odpłatne uzyskanie niepowtarzalnego kodu umożliwiającego zapoznanie się z treściami zamieszczonymi na kon-

¹¹ Por. T. Heide, *Copyright, contract and the legal protection of technological measures: Providing a rationale to the 'copyright exceptions interface'* (w:) *New Frontiers of Intellectual Property Law*, ed. Ch. Heath, A. Kamperman Sanders, IIC Studies in Industrial Property and Copyright Law 2005, s. 220–221.

¹² Należy przy tym pamiętać, że w praktyce niewielu korzystających z utworów będzie potrafiło indywidualnie usunąć zabezpieczenia techniczne, gdyż często wymaga to rozległej wiedzy informatycznej oraz posiadania specjalistycznego sprzętu. Częściej pojawi się więc możliwość skorzystania z gotowych już programów komputerowych lub urządzeń dostępnych na rynku (wytworzonych przez specjalistyczne podmioty), za pomocą których można usunąć lub obejść zabezpieczenie techniczne.

- kretnych stronach WWW lub w przypadku nieodpłatnych witryn internetowych poprzez samo zarejestrowanie się przez użytkownika, polegające na wypełnieniu i odesłaniu administratorowi serwisu odpowiedniego formularza);
- zabezpieczenia kontrolujące dostęp po stronie odbiorcy przekazu (przykładowo w przypadku płatnej telewizji, użytkownik, który chce obejrzeć zakodowany program, musi nabyć w tym celu odpowiedni dekodery; bez dekodera ma on co prawda dostęp do programu, lecz nie może normalnie się z nim zapoznać z uwagi na istotne zniekształcenia obrazu i dźwięku związane z zastosowaną technologią kodowania);
 - środki techniczne ograniczające dostęp użytkownika do uzyskanych kopii (chodzi tu między innymi o zaszyfrowanie dzieła zapisanego w wersji cyfrowej przy wykorzystaniu różnych technik kryptograficznych, co powoduje, że dostęp do niego mają tylko osoby dysponujące specjalnym narzędziem — kluczem);
 - zabezpieczenia kontrolujące czas dostępu użytkownika do określonego dzieła (przykładowo programy komputerowe działające poprawnie tylko przez określony czas, a po jego upływie użytkownik nie jest w stanie ich uruchomić, gdyż dostęp do dzieła blokują zastosowane zabezpieczenia techniczne)¹³.

Wśród środków technicznych kontrolujących eksploatację przez użytkowników dóbr intelektualnych, do których uzyskali oni dostęp, wymienia się najczęściej takie technologie, które ograniczają możliwość: dalszego kopiowania fragmentów lub całości dzieł (zapisanych na płytach CD, DVD, w plikach cyfrowych przesłanych za pośrednictwem Internetu itp.), przenoszenia wersji cyfrowej określonych treści na inne nośniki, oddzielania różnych warstw utworów (na przykład ścieżki dźwiękowej i obrazu utworów audiowizualnych lub multimedialnych zapisanych w wersji cyfrowej), wykorzystywania dzieł w określonych krajach (tak zwana regionalizacja polegająca na zastosowaniu technologii umożliwiających odtwarzanie nośników zawierających utwory tylko przy użyciu urządzeń rozpoznających konkretny kod regionalny przypisany danemu nośnikowi).

Wskazane wyżej systemy mają więc nie tylko przeciwdziałać piractwu, lecz generalnie uniemożliwiać powszechny dostęp do utworów i przed-

¹³ Por. K. Koelman, N. Helberger, *Protection of Technological Measures*, Amsterdam 1998, s. 2 i n.; J.M. Besek, *Anti-circumvention laws and copyright: a report from the Kernochan Center for Law, Media and Arts*, Columbia Journal of Law & the Arts, Summer 2004, s. 407 i n.

miotów praw pokrewnych w sytuacji, gdy ich dostarczanie przez podmioty uprawnione poszczególnym osobom korzystającym wiąże się z koniecznością zapłaty określonej przez nie wynagrodzenia.

4. Konsekwencje stosowania zabezpieczeń technicznych

W literaturze prawniczej prezentowanych jest wiele argumentów przemawiających za i przeciw stosowaniu zabezpieczeń technicznych. Ich ocena uzależniona jest przy tym od tego, czy patrzymy na nie przez pryzmat interesów podmiotów uprawnionych, czy też użytkowników. Do pozytywnych cech wykorzystywania systemów zabezpieczających zalicza się przede wszystkim:

- umożliwienie efektywnego kontrolowania sposobu korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych, a przez to skuteczniejszy sposób wykonywania autorskich praw majątkowych w środowisku cyfrowym¹⁴;
- stworzenie dodatkowego narzędzia walki z piractwem;
- zabezpieczenie integralności dzieła poprzez swoistą autoryzację jego zawartości, gdyż zastosowanie zabezpieczeń zmniejsza ryzyko dokonywania zmian treści i formy dzieła przez osoby trzecie¹⁵;
- stworzenie *de facto* dodatkowej ochrony utworów i przedmiotów praw pokrewnych, wykraczającej poza tradycyjnie rozumiany system prawa autorskiego.

Negatywnymi konsekwencjami omawianego zjawiska jest natomiast:

- powstanie dodatkowych barier w dostępie do utworów i przedmiotów praw pokrewnych;
- możliwość wprowadzenia swoistej ochrony dzieł będących już w domenie publicznej, których eksploatacja nie mieści się w zakresie monopolu autorskiego;
- realne zagrożenie dla instytucji dozwolonego użytku chronionych dóbr;

¹⁴ Por. J.C. Ginsburg, *News from US (I)*, RIDA 1999, nr 179, s. 165 i n.

¹⁵ T.C. Vinje, *Should we begin digging copyright's grave?*, EIPR 2000, nr 12, s. 555.

- uzależnienie korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych (bez względu na charakter tej eksploatacji) od zapłaty wynagrodzenia lub spełnienia innych warunków¹⁶;
- zagrożenie prawa do prywatności w związku z możliwością wykorzystywania zabezpieczeń technicznych do identyfikacji użytkowników (na przykład odwiedzających strony WWW) oraz sposobu korzystania przez nich z chronionych dóbr (w konsekwencji może prowadzić to do gromadzenia danych osobowych użytkowników umożliwiających nawet budowanie ich profili osobowych)¹⁷;
- możliwość faktycznego ograniczenia lub nawet wyeliminowania znaczenia instytucji tak zwanego „wyczerpania prawa”¹⁸.

Już nawet pobieżna analiza przedstawionych wyżej zagadnień może prowadzić do wniosku, że stosowanie technicznych zabezpieczeń utworów i przedmiotów praw pokrewnych wprowadza nowe relacje między podmiotami uprawnionymi a użytkownikami chronionych dóbr, a w konsekwencji dodatkowe płaszczyzny konfliktu ich interesów. Podkreśla się więc, że taka sytuacja może spowodować konieczność podjęcia prób w celu ponownego wyważenia przez ustawodawców interesów wskazanych wyżej podmiotów, w celu osiągnięcia pewnej równowagi, pożądanej ze społecznego punktu widzenia¹⁹.

W doktrynie wskazuje się, że zabezpieczenia techniczne powinny być także analizowane z ekonomicznego punktu widzenia. Dostrzega się bowiem, że zastosowanie skomplikowanych i restrykcyjnych technologii ograniczających eksploatację dóbr intelektualnych wywołuje sprzeciw użyt-

¹⁶ Przykładowo można uzależnić korzystanie z chronionych dóbr od wyrażenia zgody na gromadzenie i przetwarzania danych osobowych użytkownika.

¹⁷ Por. *Comments sought on DMCA's impact on first sale and software privileges*, BNA, News, 2000, vol. 60, nr 1478, s. 116–117.

¹⁸ Jest to instytucja dopuszczająca — co do zasady — prawo dalszego obrotu nośnikami materialnymi (egzemplarzami) zawierającymi chronione utwory, jeśli zostały one wprowadzone do obrotu za zezwoleniem twórcy lub innego podmiotu uprawnionego, uznając, że jego prawo autorskie w odniesieniu do tych konkretnych egzemplarzy już niejako się „wyczerpało”. Wyjątkiem od tej swobodnej eksploatacji nośników materialnych utworów jest często prawo ich najmu i użyczenia, co oznacza, że wyczerpanie prawa nie odnosi się do tych form korzystania z dzieła. Wprowadzenie do obrotu może nastąpić najczęściej poprzez przeniesienie własności egzemplarza dzieła (odpłatne lub nieodpłatne).

¹⁹ Por. S. Stanisławska-Kloc, *Autorskoprawna problematyka stosowania zabezpieczeń technicznych przed bezprawnym korzystaniem z utworów i przedmiotów praw pokrewnych*, ZNUJ PWiOWI 2002, z. 80, s. 203; por. też L.M. Guibault, *Contracts and copyright exemptions* (w:) *Copyright and Electronic Commerce, Legal Aspects of Electronic Copyright Management*, Kluwer Law International 2000, s. 125.

kowników, prowadząc do zmniejszenia zainteresowania konkretnym produktem wykorzystującym zabezpieczenie. Ponadto nowsze zabezpieczenia techniczne często wymuszają konieczność posługiwania się nowymi urządzeniami, co zniechęca wielu konsumentów, gdyż chcąc korzystać z danego utworu na przykład programu komputerowego, gry, utworu multimedialnego (w odniesieniu do którego zastosowano omawianą wcześniej technologię) musieliby systematycznie wymieniać posiadany przez siebie sprzęt, co pociąga za sobą trudności natury finansowej i organizacyjnej²⁰.

Uwarunkowania ekonomiczne mają także znaczenie dla kręgu dóbr intelektualnych, w stosunku do których stosuje się zabezpieczenia. Podkreśla się, że często nieopłacalne jest wykorzystywanie omawianych środków technicznych w odniesieniu do utworów lub przedmiotów praw pokrewnych wcześniej wprowadzonych do obrotu bez jakichkolwiek zabezpieczeń. Wiąże się to bowiem z koniecznością nowego rozpowszechnienia (przykładowo wydania utworu zapisanego na nośniku cyfrowym z wykorzystaniem technologii uniemożliwiającej kopiowanie), co przy istniejących jeszcze na rynku egzemplarzach dzieła bez zabezpieczenia może być ekonomicznie nieopłacalne. Koszty tej nowej, cyfrowej edycji utworu mogłyby bowiem być znacznie wyższe niż ewentualne korzyści związane z wprowadzeniem na rynek zabezpieczonych nośników.

W ramach zasygnalizowanych wyżej, ekonomicznych aspektów stosowania zabezpieczeń technicznych powinno uwzględniać się więc przede wszystkim: rodzaj i wartość konkretnego dobra intelektualnego, potencjalne zainteresowanie użytkowników jego dostępnością w określonym czasie, ryzyko nielegalnego rozpowszechniania, rodzaj środków technicznych przewidzianych do jego zabezpieczenia oraz możliwą reakcję konsumentów²¹.

5. Relacja między zabezpieczeniami technicznymi a systemami *Digital Rights Management*

Omawiane w niniejszej pracy zabezpieczenia techniczne należy odróżnić na potrzeby prowadzonej analizy od tak zwanych **systemów *Digital Rights Management*** (określanych w skrócie „**DRM**”), których podstawowym

²⁰ Por. D.S. Marks, B.H. Turnbull, *Technical protection measures...*, s. 200 i n.; por. też J.M. Besek, *Anti-circumvention laws and copyright...*, s. 445 i n.

²¹ Por. J.M. Besek, *Anti-circumvention laws and copyright...*, s. 446–448.

zadaniem jest zarządzanie cyfrową eksploatacją chronionych dóbr intelektualnych²². Trzeba mieć oczywiście na uwadze, że powołane systemy często wykorzystują różnego rodzaju zabezpieczające środki technologiczne, jednak problemy prawne odnoszące się do systemów cyfrowego zarządzania utworami i przedmiotami praw pokrewnych są szersze niż samych zabezpieczeń technicznych, a zatem wykraczają poza zakres prowadzonej przeze mnie analizy. Godny podkreślenia jest ponadto fakt, że w większości przypadków zabezpieczenia techniczne są obecnie stosowane samodzielnie bez powiązania ich z systemami DRM²³.

Zasygnalizowana wyżej, szersza problematyka prawna dotycząca systemów *Digital Rights Management* wiąże się z faktem, że postęp technologiczny sprawił, iż pojawiły się dodatkowe możliwości kontroli sposobu i zakresu wykorzystywania utworów i przedmiotów praw pokrewnych, w zakresie zbiorowego i indywidualnego nimi zarządzania. Istnieją już bowiem środki pozwalające na wprowadzanie takich elektronicznych oznaczeń identyfikujących chronione dobra, które umożliwiają stwierdzenie: kto, kiedy i w jakim zakresie je wykorzystywał. Dla prawidłowego funkcjonowania tego systemu konieczne jest jednak opracowanie i wdrożenie w wielu państwach jednolitych zasad odnoszących się do standardów kodowania oraz tworzenia i korzystania z baz danych, jak również systemów umożliwiających identyfikację utworów.

²² W literaturze prawniczej można czasami zauważyć, że autorzy nie dokonują takiego rozróżnienia i każde zabezpieczenie techniczne określają mianem DRM. Moim zdaniem takie uproszczenie terminologiczne nie jest zasadniczo uprawnione, gdyż pojęcie systemów *Digital Rights Management* pojawiło się dla określenia skomplikowanych technologii przeznaczonych do cyfrowego zarządzania eksploatacją chronionych dóbr intelektualnych. Chodzi tu na przykład o wyposażenie omawianych systemów w środki pozwalające na odczytywanie elektronicznych oznaczeń identyfikujących chronione dobra, które umożliwiają stwierdzenie: kto, kiedy i w jakim zakresie je wykorzystywał. Tymczasem najczęściej stosowane obecnie na świecie zabezpieczenia techniczne nie mają na celu kompleksowego „obserwowania” cyfrowej eksploatacji dzieł i zarządzania nią, lecz jedynie ograniczenie dostępu do utworów i przedmiotów praw pokrewnych lub ich kopiowania przez osoby nieposiadające określonego klucza dostępu, kodu, dekodera lub innego stosownego środka. Na powołane przeze mnie rozróżnienie terminologiczne wskazuje się także w raporcie przygotowanym przez L. Guibault, G. Westkamp, T. Rieber-Mohn, B. Hugenholtz, M. van Eechoud, N. Helberger, L. Steijger, M. Rossini, N. Dufft, F. Bohn, *The impact of directive 2001/29/EC on online business models — Part I (w:) Study on the Implementation and Effect in Member States’ Laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society*, Institute for Information Law University of Amsterdam, February 2007, s. 69.

²³ Por. S. Bechtold (w:) *Concise European Copyright Law*, ed. T. Dreier, P. B. Hugenholtz, Kluwer Law International 2006, s. 386.

Wskazana wyżej problematyka nasuwa z prawnego punktu widzenia poważne wątpliwości. W doktrynie pojawiła się obecnie ożywiona dyskusja na temat charakteru prawnego regulacji dotyczących zabezpieczeń technicznych. Trudno bowiem jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, czy zagadnienie to należy wiązać z samą treścią prawa autorskiego lub praw pokrewnych, czy też wchodzi tutaj w grę być może uprawnienie innego rodzaju, które miałyby na celu kontrolę dostępu do poszczególnych nośników materialnych zawierających chronione dobra²⁴. Podkreśla się także, że kwalifikacja prawna omawianego zagadnienia może różnić się w zależności od tego, czy mamy do czynienia z zabezpieczeniami technicznymi ograniczającymi dostęp do utworów i przedmiotów praw pokrewnych, czy też informacjami służącymi do zarządzania takimi prawami²⁵.

²⁴ Por. materiały z Kongresu ALAI "*Adjuncts and Alternatives to Copyright*", który odbył się Nowym Jorku, w dniach 13–17 czerwca 2001 r. — www.law.columbia.edu/conferences/2001/quest_1d1.html

²⁵ Por. A. Matlak, *Prawo autorskie w społeczeństwie informacyjnym*, Zakamycze 2004, s. 126 i n.

Rozdział II

Ochrona zabezpieczeń technicznych w świetle regulacji wynikających z konwencji międzynarodowych z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych

1. Uzasadnienie wprowadzenia ochrony przed usuwaniem zabezpieczeń technicznych

1.1. Argumentacja podnoszona na forum międzynarodowym

Problematyka usuwania technicznych zabezpieczeń chronionych dóbr była przedmiotem szerszej dyskusji w trakcie konferencji dyplomatycznej WIPO²⁶ w Genewie w grudniu 1996 r. Zastanawiano się wówczas, czy normy prawa międzynarodowego powinny wspierać wysiłki podejmowane przez twórców i inne podmioty uprawnione mające na celu stosowanie środków technicznych uniemożliwiających lub ograniczających eksploatację ich dóbr intelektualnych. Dostrzegano bowiem, że kwestie tworzenia zabezpieczeń technicznych i ich późniejszego obchodzenia stanowią swoisty technologiczny „wyścig zbrojeń”, mający ściśle uwarunkowania ekonomiczne i gospodarcze. Stąd też pojawiły się wątpliwości, czy problematyki zabezpieczeń technicznych nie pozostawić tylko prawom rynku, nie tworząc w tym zakresie szczególnych regulacji prawnych²⁷.

²⁶ Światowa Organizacja Własności Intelektualnej.

²⁷ Por. S. Ricketson, J.C. Ginsburg, *International Copyright and Neighbouring Rights, The Berne Convention and Beyond*, Oxford University Press 2006, s. 966–967.

1.1.1. Swoisty charakter wykorzystywania chronionych dóbr w społeczeństwie informacyjnym

Podczas konferencji dyplomatycznej zwracano uwagę na szczególny charakter środowiska cyfrowego charakteryzującego się dużą łatwością kopiowania i rozpowszechniania dzieł w jakości odpowiadającej oryginałowi, co doprowadziło do zmiany pewnej równowagi technologicznej i eksploatacyjnej. Stosowane w przeszłości techniki reprografii nie stwarzały bowiem możliwości tak prostego i taniego zwielokrotniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych, które następnie mogły być na szeroką skalę wykorzystywane w mediach elektronicznych i Internecie. Dlatego też dla profesjonalnego rynku eksploatacji dóbr intelektualnych nie stanowiły poważnego zagrożenia próby ich nielegalnego kopiowania przez indywidualnych użytkowników. Jakość techniczna takich kopii i zastosowana technologia nie umożliwiały posługiwania się nimi przez media cyfrowe, których zasięg przekraczał granice poszczególnych państw lub kontynentów i mógł obejmować nawet cały świat (jak w wypadku Internetu). Podmioty uprawnione były wówczas zainteresowane przede wszystkim ograniczeniem nielegalnego kopiowania i dystrybucji utworów przez osoby profesjonalnie trudniące się tego typu działalnością na szeroką skalę, gdyż indywidualni użytkownicy nie byli w stanie poważnie rywalizować z podmiotami uprawnionymi w kontroli nad rynkową eksploatacją chronionych dóbr.

Rozwój technologii cyfrowej przyniósł jednak zasadniczą zmianę sytuacji. Obecnie nawet osoba nieprofesjonalnie wykorzystująca dzieło (indywidualny użytkownik) może w bardzo prosty i tani sposób stworzyć jego kopię takiej jakości technicznej, która może być wykorzystywana w obrocie profesjonalnym. Bez trudu można wyobrazić sobie sytuację, że jedna osoba mająca dostęp do utworu muzycznego, fotograficznego, programu komputerowego skopiuje go na twardy dysk swojego komputera, a następnie poprzez Internet stworzy możliwość zapoznawania się z tym dziełem przez setki milionów osób mających dostęp do tej sieci. Takie działanie może spowodować realny spadek zainteresowania legalnym nabywaniem tego dzieła od podmiotu uprawnionego. Przykładem mogą być wypowiedzi przedstawicieli przemysłu filmowego i fonograficznego, którzy od wielu lat protestowali przeciwko internetowym sieciom wymiany plików Napster, Gnutella, KaZaA, BitTorrent, zarzucając im umożliwianie zakrojonego na masową skalę piractwa i pozbawianie ich znacznych przy-

chodów²⁸. Dlatego też twórcy i podmioty praw pokrewnych, chcąc zminimalizować opisane wyżej ryzyko, zaczęli stosować zabezpieczenia techniczne, które z założenia miały wzmacniać ich ochronę wynikającą z regulacji prawnych. Wykorzystywanie tego typu środków ma jednak sens wówczas, gdy ich obejście nie jest rzeczą prostą. Jest bowiem oczywiste, że jeśli na rynku będą powszechnie dostępne urządzenia lub technologie umożliwiające obejście zastosowanego zabezpieczenia, ich stosowanie będzie nieefektywne i nieopłacalne. Należy bowiem pamiętać, że indywidualni użytkownicy rzadko będą sami „łamać” zabezpieczenia, gdyż niewielu z nich dysponuje odpowiednią wiedzą i właściwymi urządzeniami oraz oprogramowaniem, najczęściej będą oni korzystać ze środków technicznych stworzonych przez profesjonalistów, a następnie dystrybuowanych w różny sposób. Jeśli taka działalność byłaby dopuszczalna z prawnego punktu widzenia, to wówczas można przypuszczać, że powstałby cały sektor przemysłu zajmujący się tworzeniem i rozpowszechnianiem na dużą skalę urządzeń i oprogramowania służących obchodzeniu różnorodnych technicznych środków zabezpieczających stosowanych przez podmioty uprawnione w odniesieniu do ich utworów lub przedmiotów praw pokrewnych. Taka sytuacja stawiałaby jednak pod znakiem zapytania sensowność stosowania zabezpieczeń. Po co bowiem podmioty uprawnione miałyby ponosić ogromne nakłady inwestycyjne, techniczne i finansowe zmierzające do opracowania i zastosowania zabezpieczeń, skoro stosunkowo szybko można byłoby legalnie nabyć środki umożliwiające ich obejście.

1.1.2. Wątpliwości co do zakresu ochrony

W ramach dyskusji toczących się w trakcie wskazanej wyżej konferencji dyplomatycznej w Genewie podnoszono, że rozwiązaniem zasygnalizowanych wyżej problemów może być wprowadzenie regulacji prawnych zakazujących produkcji i dystrybucji środków służących do usuwania zabezpieczeń technicznych. Istniały jednak różne pomysły, w jaki sposób regulacja taka powinna zostać ukształtowana.

Dominujące okazało się stanowisko, że zaakceptowanie pełnej wolności technologicznej i rynkowej w odniesieniu do zabezpieczeń chronionych dóbr intelektualnych mogłoby doprowadzić do negatywnych kon-

²⁸ Por. S. Bechtold (w:) *Concise European Copyright Law...*, s. 384.

sekwencji dla podmiotów uprawnionych. Zwracano przy tym uwagę, że zastosowanie technicznych środków kontroli leży zarówno w interesie podmiotów uprawnionych (ma między innymi na celu skuteczniejszą walkę z piractwem oraz efektywniejszy sposób wykonywania praw wyłącznych), jak i użytkowników, gdyż wykorzystywanie omawianych tutaj urządzeń może prowadzić w przyszłości do uzyskiwania indywidualnych licencji zezwalających na eksploatację chronionych dóbr, w zamian za wynagrodzenie odniesione do faktycznego (ilościowego) korzystania z dzieł, nie zaś wynikającego tylko z ogólnej, uśrednionej kalkulacji, wiążącej się z — ustalnymi przez różne podmioty uprawnione — zbiorczymi zasadami posługiwania się umowami licencyjnymi²⁹.

Mając na uwadze wskazane wyżej uwarunkowania techniczne i eksploatacyjne, uznano za konieczne wprowadzenie do przyjętych w 1996 r. traktatów WIPO o prawie autorskim³⁰ oraz o artystycznych wykonaniach i fonogramach³¹ postanowień odnoszących się do „zabezpieczeń technicznych”. W trakcie dyskusji nad treścią traktatów wstępna propozycja dotycząca prawnej ochrony zabezpieczeń technicznych była stosunkowo szczegółowa, obejmowała zakazem technologie, których podstawowym celem lub skutkiem było obchodzenie zabezpieczeń technicznych. Propozycja ta okazała się niezmiernie kontrowersyjna, gdyż obawiano się, że takie rozwiązanie doprowadzi do nadmiernej ochrony praw autorskich i będzie skutkowało zachwianiem pożądanej równowagi interesów podmiotów autorskouprawnionych oraz użytkowników. Podnoszono ponadto, że proponowana regulacja nie powinna narzucać konkretnych standardów przedstawicielom innych sektorów. Chodziło przede wszystkim o producentów różnego rodzaju urządzeń elektronicznych i oprogramowania. Wskazywano, że chociaż nie mogą oni celowo pomijać lub ignorować zabezpieczeń technicznych stosowanych przez uprawnionych, to jednak nie można oczekiwać od producentów, aby projektowany przez nich sprzęt i oprogramowanie skutecznie reagowały na bardzo różne zabezpieczenia techniczne stosowane przez twórców i podmioty praw po-

²⁹ Por. J. Reinbothe, S. von Lewinski, *The WIPO Treaties 1996. The WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty. Commentary and Legal Analysis*, Butterworths LexisNexis 2002, s. 143.

³⁰ Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim sporządzony w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12).

³¹ Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o artystycznych wykonaniach i fonogramach sporządzony w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375).